

«Անկախության պատկերը բաղձանքի և իրականության միջև. արդի հայկական պետականության երկու հանգրվան»

Մատենագիտություն

Գրքեր, ավարտաճառներ

1. Ազատեան, Հայկ, *Խորհրդային Հայաստանի անկախութեան խնդիրը* (Փարիզ: Վերելք, 1926):
2. Ազատյան, Վարդան, *Արվեստաբանություն և ազգայնականություն. միջնադարյան Հայաստանի և Վրաստանի արվեստները 19-20-րդ դդ. Գերմանիայում* (Երեւան: Ակտուալ արվեստ, 2012):
3. Աղասյան, Արարատ, *Հայ կերպարվեստի զարգացման ուղիները XIX-XX դարերում* (Երևան: Ոսկան Երևանցի, 2009):
4. Թուրշյան, Հարություն, *Սարդարապատի հերոսամարտը* (Երևան: Հայաստան, 1965):
5. Լենին, Վլադիմիր, *Երկերի լիակատար ժողովածու*, հ. 45 (Երեւան: Հայաստան, 1983):
6. *Լենինը կուլտուրայի և արվեստի մասին* (Երեւան: Հայպետհրատ, 1958):
7. Լեո, *Անցյալից* (Երևան: Շեն, 2009):
8. Լիպարիտյան, Ժիրայր, *Ազատագրություն և հեղափոխություն. քննական փորձեր արդի հայոց պատմության* (Երևան: Հովհաննիսյան ինստիտուտ, 2024):
9. Խատիսյան, Ալեքսանդր, *Անտիպ գործեր, նամակներ, նյութեր և փաստաթղթեր* (Երևան: Հեղ. իրատ., 2023):
10. Խատիսյան, Ալեքսանդր, *Հայաստանի հանրապետության ծագումն ու զարգացումը* (Երևան: Անի հիմնադրամ, 2018):
11. *Կրթամշակութային կյանքը Հայաստանի առաջին հանրապետության տարիներին* (Երևան: Տիգրան Մեծ, 2018):
12. Հ.Մ.Ս.Հ. *դեկրետների և որոշումների հավաքածու*, 1922, թիվ 8:
13. Հ. Ս. Հ. *դեկրետների և որոշումների հավաքածու*, 1921, թիվ 9:
14. Հ.Ս.Մ.Հ. *դեկրետների և հրամանների ժողովածու*, պրակ 1 (Էջմիածին: Պետհրատ, 1921):
15. *Հայաստանի Հանրապետության պառլամենտի նիստերի արձանագրություններ. 1918-1920 թթ.* (Երևան: ՀԱԱ, 2009):
16. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *«Համազգային կրիզիսը». Նոյեմբերյան հեղափոխության հինգերորդ տարեդարձի առթիվ* (Յերեվան: Պետհրատ, 1926):
17. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Հայաստանի հեղափոխության հուլիսն ու հոկտեմբերը* (Յերեվան: Պետհրատ, 1923):
18. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Մեր հեռանկարները յեվ լենինիզմը* (Երեւան: Պետհրատ, 1926):
19. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Մեր պայքարը, նվաճումները յեվ անելիքը* (Երեւան: Պետհրատ, 1925):
20. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Պրոլետարական հեղափոխությունը յեվ ուսուցչությունը* (Երեւան: Պետհրատ, 1925):
21. Հովհաննիսյան, Ռիչարդ, *Հայաստանի Հանրապետություն*, հ. 1 (Երևան: Տիգրան Մեծ, 2005):
22. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Հայաստանը 1920-1940 թթ.* (Երեւան: Պատմության ինստիտուտ, 2006):

23. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Սովետական Հայաստանի գյուղացիության պատմությունը 1920-1929 թթ.* (Երևան: ՀՍՍՀ ԳԱ, 1975):
24. Մանուկյան, Արամ, *Յուշեր* (Երևան: Արևելք, 1990):
25. Մանուկյան, Արամ, *Փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածու* (Երևան: ՀԱԱ, 2009):
26. Մարտունի, Ալեքսանդր, *Խորհրդային Հայաստանի ուղին* (Թիֆլիզ: Պետհրատ, 1924):
27. Մյասնիկյան, Ալեքսանդր, *Երկեր հինգ հատորով*, հ. 5 (Երևան: Մուղնի, 2007):
28. Ռուբեն, Հայ, *յեղափոխականի մը յիշատակները*, հ. 7 (Թեհրան: Գ., 1982):
29. Սարյան, Մարտիրոս, *Նամակներ*, հ. 1 (Երևան: Տիգրան Մեծ, 2002):
30. Ստեփանյան, Խաչատուր, *Ռուբեն Տեր-Մինասյան (կյանքը և գործը)* (Երևան: ՎՄՎ-Պրինտ, 2008):
31. Վանարյան, Արտաշես, *Ընկերվարություն եւ պօլշեւիզմ* (Պոսթրն: Տպ. Հայրենիք, 1922):
32. Վարդանյան, Գուրգեն, *Մշակույթը Հայաստանի առաջին հանրապետությունում (1918-1920 թթ.)* (Երևան: Գիտություն, 2003):
33. Վրացեան, Սիմոն, *Հայաստանը բոլշեւիկեան մուրճի եւ թրքական սալի միջեւ* (Պէյրուք: Տպ. «Համազգային» ընկերութեան, 1953):
34. Վրացեան, Սիմոն, *Հայաստանի հանրապետություն* (Երևան: Անտարես, 2018):
35. Փափազեան, Վահան, *Իմ յուշերը* (Բոստոն: Հայրենիք տպ., 1950):
36. Քաջազնունի, Հովհաննես, *Երկեր* (Երևան: Անի հիմնադրամ, 2018):
37. Fitzpatrick, Sheila, *The Cultural Front. Power and Culture in Revolutionary Russia* (Ithaca, London: Cornell University Press, 1992):
38. Hovannisian, Richard, *Armenia on the Road to Independence 1918* (Berkeley: University of California Press, 1967):
39. Libaridian, Gerard J., *Liberation and Revolution. Critical Essays in Modern Armenian History* (London: Gomidas Institute, 2024):
40. Libaridian, Gerard J., *Modern Armenia: People, Nation, State* (New Brunswick: Transaction Publishers, 2007):
41. Nalbandian, Louise, *The Armenian Revolutionary Movement: The Development of Armenian Political Parties through the Nineteenth Century* (Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 1963):
42. Nalbandian, Louise, *The Origins and Development of the Socialism in Armenia: The Social Democratic Hinchakian Party, 1887-1949*, մագիստրոսական ատենախոսություն (Stanford: Stanford University, 1949):
43. Panossian, Razmik, *The Armenians. From Kings and Priests to Merchants and Commissars* (New York: Columbia University Press, 2006):
44. Taylor, Brandon, *Art and Literature under the Bolsheviks*, հ. 1 (London: Pluto Press, 1991):
45. Ter Minassian, Anaide, *Nationalism and Socialism in the Armenian Revolutionary Movement (1887-1912)* (Cambridge: The Zoryan Institute, 1984):
46. Боффа, Джузеппе, *История Советского Союза*, հ.1 (Москва: Международные отношения, 1990):
47. Верт, Николай, *История Советского государства. 1900-1991* (Москва: Весь Мир, 2002):
48. Ленин, Владимир, *Полное собрание сочинений*, հ. 43 (Москва: Пол. Лит., 1963):

Հոդվածներ

1. «Ազգային խորհուրդը մոռացել է», *Հորիզոն*, 16 հունիսի 1918 թ.:
2. «Ազգային խորհրդի եւ կառավարութեան մեկնումը Երեւան», *Հորիզոն*, 17 հուլիսի 1918 թ.:
3. «Անկախութեան տօնը Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ, Յալլէայի եւ Երուսաղէմի մէջ. ընկ. Ն. Աղբալեանի ճառը», *Յուսաբեր*, 4 հունիսի 1925 թ.:
4. «Անկախութեան տօնը եգիպտահայ գաղութին մէջ. ընկ. Ն. Աղբալեանի ճառը», *Յուսաբեր*, 2 հունիսի 1925 թ.:
5. «Դաւար Յեռամյակը», *Մարտակոչ*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
6. «Դէպի երկիր», *Հորիզոն*, 13 հուլիսի 1918 թ.:
7. «Ընթացիկ կեանք», *Աշխատանք*, 12 հունիսի 1919 թ.:
8. «Ընկ. Մեասնիկեանի ճառը», *Կարմիր աստղ*, 28 մայիսի 1921 թ.:
9. «Թիւրքական ուլտիմատումը», *Մշակ*, 31 մայիսի 1918 թ.:
10. «Ժողովրդական մեծ ժողով», *Մշակ*, 11 հունիսի 1918 թ.:
11. «Խմբագրական», *Հայաստանի աշխատաւոր*, 28 մայիսի 1919 թ.:
12. «Խորհուրդների համահայկական 2-րդ համագումարը. «Ընկ. Լուկաշինի զեկուցումը», *Խորհրդային Հայաստան*, 2 դեկտեմբերի 1922 թ.:
13. «Կառավարական որոշումներից», *Ժողովուրդ*, 11 հուլիսի 1920 թ.:
14. «Կոչ հայ ժողովուրդին», *Ժողովուրդ*, 28 մայիսի 1920 թ.:
15. «Կօալիսիոն կառավարութիւնը», *Աշխատանք*, 8 մայիսի 1919 թ.:
16. «Հաղթանակի հնգամյակ», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1925 թ.:
17. «Հայ Արեւստագէտներու Միութեան ցուցահանդէսը», *Աշխատանք*, 24 մայիսի 1919 թ.:
18. «Հայաստան», *Ժողովրդի ծայն*, 27 հունիսի 1919 թ.:
19. «Հայկական կառավարութեան խնդիրը», *Հորիզոն*, 28 հունիսի 1918 թ.:
20. «Հայկենտգործկոմի կոչը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1925 թ.:
21. «Հայոց Ազգային խորհրդի նախագահի մօտ», *Հորիզոն*, 17 հուլիսի 1918 թ.:
22. «Մայիսի 26-ի ժողովը», *Մշակ*, 5 հունիսի 1918 թ.:
23. «Մայիս 28-ը Աղեքսանդրիոյ մէջ. բանախօսութիւն ընկ. Աղբալեանի», *Յուսաբեր*, 7 հունիսի 1924 թ.:
24. «Մեր անելիքը», *Հորիզոն*, 6 հունիսի 1918 թ.:
25. «Մեր անելիքը», *Հորիզոն*, 30 հունիսի 1918 թ.:
26. «Մեր կացութիւնը», *Հորիզոն*, 30 մայիսի 1918 թ.:
27. «Միեւնույն ուղիով», *Խորհրդային Հայաստան*, 17 դեկտեմբերի 1922 թ.:
28. «Ներքին ֆրոնտը», *Հորիզոն*, 8 հունիսի 1918 թ.:
29. «Չորս տարի», *Մարտակոչ*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
30. «ՌԿԿ Անդրյերկոմի վողջումը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1925 թ.:
31. «Սոցիալիստական հեղափոխութեայն հետ, հանուն նրա», *Խորհրդային Հայաստան*, 6 դեկտեմբերի 1922 թ.:
32. «Սպառնալիքի հանդէպ», *Հորիզոն*, 2 հուլիսի 1918 թ.:
33. «Վրաստանի անկախութիւնը», *Հորիզոն*, 28 մայիսի 1918 թ.:
34. «Փոխադարձ անվստահութիւնը», *Հորիզոն*, 5 հունիսի 1918 թ.:
35. «Քաղաքական դրութիւնը», *Մշակ*, 2 հունիսի 1918 թ.:
36. «Քրոնիկոն», *Ժողովուրդ*, 11 հունիսի 1919 թ.:
37. «Քրոնիկոն», *Ժողովուրդ*, 30 հունվարի 1920 թ.:

38. Ազատյան, Վարդան, «Քսաներորդ դարի ամերիկյան արվեստը և Հայաստանը», ըստ՝ Դոսս, Էրիկա, *Քսաներորդ դարի ամերիկյան արվեստ* (Երևան: Էյվա արվեստների հիմնադրամ, 2022):
39. Առաքելյան, Համբարձում, «Հայկական անկախ իշխանություն», *Մշակ*, 5 հունիսի 1918 թ.:
40. Առաքելյան, Համբարձում, «Հայկական անկախ-հանրապետությունը», *Մշակ*, 8 հունիսի 1918 թ.:
41. Առաքելյան, Համբարձում, «Հայկական կառավարություն», *Մշակ*, 1 հունիսի 1918 թ.:
42. Առաքելյան, Համբարձում, «Մեր տեսակետը», *Մշակ*, 12 հունիսի 1918 թ.:
43. Առաքելյան, Համբարձում, «Սպասելի հետեւանքները», *Մշակ*, 31 մայիսի 1918 թ.:
44. Աստուծատրեան, Արշալոյս, «Արամը», *Վէմ*, 1934, թիվ 6, էջ 23-36:
45. Աստուծատրեան, Արշալոյս, «Արամը», *Վէմ*, 1935, թիվ 1, էջ 57-72:
46. Ավագյան, Արթուր, «Հայաստանի առաջին հանրապետության մշակութային կյանքի պատմությունից», *Բանբեր հայագիտության*, 2018, թիվ 2, էջ 159-167:
47. Գարագաշ, Շավարշ, «Հայաստանի խորհրդայնացումն ու դաշնակց. քայքայումը», *Մարտակոչ*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
48. Գեղասեր, «Հայ արւեստագէտների պատկերահանդեսը», *Հայաստանի աշխատաւոր*, 1 հունիսի 1919 թ.:
49. Գիւլխանդանեան, Աբրահամ, «Մայիսի 28-ի տօնը», *Հառաջ*, 28 մայիսի 1920 թ.:
50. Դեմիրճյան, Դերենիկ, «Խորհրդային Հայաստանի չորրորդ տարեդարձին», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
51. Թ., «Մեր ազգային քաղաքականութեան եւ կառավարութեան փոփոխութիւնը», *Հորիզոն*, 19 հունիսի 1918 թ.:
52. Թադէոսեան, Լևոն, «Հայի ամենամեծ տօնը», *Հառաջ*, 28 մայիսի 1920 թ.:
53. Լեո, «Յերեկ յեւլ այսօր», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1925 թ.:
54. Լեւոնեան, Գարեգին, «Կուլտուրական գործունէութիւն Հայաստանում», *Մշակ*, 18 փետրվարի 1919 թ.:
55. Լեւոնեան, Գարեգին, «Կուլտուրական գործունէութիւն Հայաստանում», *Մշակ*, 22 փետրվարի 1919 թ.:
56. Լեւոնեան, Գարեգին, «Կուլտուրական գործունէութիւն Հայաստանում», *Մշակ*, 16 մարտի 1919 թ.:
57. Լեւոնյան, Գարեգին, «Յերեկվա յեւլ այսօրվա տարբերությունը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1925 թ.:
58. Լուկաշին, «Մեր նվաճումները յեւլ անելիքները», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
59. Խանոյան, Սարգիս, «Սառնորակ ջուրը աղբյուրի», *Մարտակոչ*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
60. Խոնդկարեան, Արշամ, «Օպոզիցիան Հանրապետական Հայաստանում», *Վէմ*, 1934, թիվ 1, էջ 76-98:
61. Խումարյան, Ալեքսանդր, «Խորհրդային Հայաստան», *Մարտակոչ*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
62. Կարիկյան, Ե., «Ի՞նչ տվեց մեզ նոյեմբերի 29-ը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1925 թ.:
63. Կարինյան, Արտաշես, «Յերկու կուլտուրա», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
64. Համբարձումյան, Սաքո, «Կոնցենտրացիոն լագերից դեպի սոցիալիստական խորհրդային հանրապետությունների միություն», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:

65. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «80-ական թվականների առաջին կեսի արեւելահայ ազգային նարոդնիկական խմբակները», *Բանբեր Հայաստանի արխիվների*, 1968, թիվ 2, էջ 127-147:
66. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Անցյալի հարցերից», *Խորհրդային Հայաստան*, 8 ապրիլի 1926 թ.:
67. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Արեւելահայ լիբերալիզմի եւ նարոդնիկության ներհակությունները իննսունական թվականների սկզբներին», *Բանբեր Հայաստանի արխիվների*, 1969, թիվ 2, էջ 63-82:
68. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Արեւելահայերի մասնակցությունը Ռուսաստանի եւ Անդրկովկասի հեղափոխական շարժումներին (1860-70-ական թթ.)», *Պատմա-բանասիրական հանդես*, 1968, թիվ 1, էջ 15-38:
69. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Հնչակյանների կազմավորման գաղափարական արմատները», *Պատմա-բանասիրական հանդես*, 1968, թիվ 2, էջ 19-39:
70. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Նոյեմբերը յեւ մեր անկախությունը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
71. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Նվաճում, թե՞ հեղափոխություն», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 սեպտեմբերի 1923 թ.:
72. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Վերհիշումներ Հայաստանի սովետացման նախապատմությունից», *Լենինյան ուղիով*, 1970, թիվ 11, էջ 35-44:
73. Հովսեփյան, Գարեգին, «Հայրենի հնութեանց պահպանութիւն», *Էջմիածին*, 1920, թիվ 11, էջ 168-170:
74. Մանուկեան, Հմայակ, «Անողոր պայքար», *Աշխատանք*, 28 մայիսի 1919 թ.:
75. Մարտունի, Ալեքսանդր, «Մեր գյուղը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
76. Սիքայէլեան, Բ., «Բեկորներ իմ յուշերից», *Հայրենիք*, 1924, թիվ 10, էջ 54-63:
77. Մռավյան, Ասքանազ, «Արևելքի դռների առաջ», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1922 թ.:
78. Մռավյան, Ասքանազ, «Նոր խնդիրների առաջ», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
79. Յեսայան, Ս., «Յերեկ յեւ պսոթ», *Մարտակոչ*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
80. Շահինեան, Գ., «Հերոսական շաբաթը», *Հայաստանի աշխատաւոր*, 28 մայիսի 1919 թ.:
81. Շահինեան, Գ., «Հայ արւեստագէտների նկարահանդէսը Երեւանում», *Հայաստանի աշխատաւոր*, 6 հունիսի 1919 թ.:
82. Շահինեան, Գ., «Հայ արւեստագէտների նկարահանդէսը Երեւանում», *Հայաստանի աշխատաւոր*, 12 հունիսի 1919 թ.:
83. Սահակյան, Նարե, «Ավարայրի ճակատամարտը՝ պետության հիմքում. հայ գրագետի սուրբն ու ժողովրդի դյուցազունը», *Հայկական արդիությունների ուսումնասիրման նախագիծ*, <https://shorturl.at/hmrQ2>:
84. Սիմօն, «Սարը ծնեց մուկ», *Հորիզոն*, 18 հունիսի 1918 թ.:
85. Սուրեն, Յե., «Առաջին հնգամյակ», *Խորհրդային Հայաստան*, 1 դեկտեմբերի 1925 թ.:
86. Սուրխաթ, «Թեր յեւ դեմ Խորհրդային Հայաստանին», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
87. Սուրխաթ, «Կուլտուրական կյանքը Խորհրդային Հայաստանում», *Մարտակոչ*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
88. Վաղինակ, «Մեր ներկան», *Մշակ*, 9 հունիսի 1918 թ.:
89. Վաղինակ, «Մեր ներկան», *Մշակ*, 16 հունիսի 1918 թ.:
90. Ման, «Հայ գեղարւեստագէտների միութեան պատկերահանդէսը Հայաստանում», *Ժողովուրդ*, 6 հունիսի 1919 թ.:

91. Man, «Հայ գեղարվեստագետների միության պատկերահանդեսը Հայաստանում»,
Ժողովուրդ, 8 հունիսի 1919 թ.: